

Το κέντρο της Αθήνας προς το 2004 και μετά

Αθαν. Αραβαντινού
καθηγήτη Πολεοδομίας
Τμ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

Α. Προβλήματα και τάσεις

1. Η σύγκρουση του ιστορικού χώρου με τον σύγχρονο. Το σύγχρονο επικάθεται στα ίχνη του παλαιού.

Στην ιστορία όλων των πόλεων το κέντρο τους λειτουργούσε ως το πιο δυναμικό και "φωτεινό" τμήμα τους, που μάλιστα συχνά, σηματοδοτούσε και την φυσιογνωμία τους. Αυτό ισχύει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό στην περίπτωση της Αθήνας, αφού το σημερινό της κέντρο, σχεδόν ταυτίζεται και πάντως, αγκαλιάζει μια σειρά από ανεπανάληπτα μνημεία, περιλαμβανομένου του μοναδικού για την οικουμένη αρχαιολογικού χώρου της Ακρόπολης.

Η γειτνίαση αυτή, αν όχι η ταύτιση κέντρου με τα ιστορικό - πολιτιστικά δεσπόζοντα, παρά τα προβλήματα που δημιουργεί στις προσπάθειες απ' τη μια μεριά, του εκσυγχρονισμού των σημερινών λειτουργιών και απ' την άλλη, της διατήρησης και ανάδειξης κυρίαρχων στοιχείων, δίνει στην Αθήνα την ανεπανάληπτη ταυτότητά της. Όμως, με τη διόγκωση της πρωτεύουσας τον 20ό αιώνα, αρχίζει να συρρικνώνεται ο χώρος πολιτισμού και ιστορίας, τόσο σε απόλυτα μεγέθη, όσο κυρίως, ως ποσοστό της επιφάνειας της πόλης. Έτσι, οι αρχαιολογικοί χώροι ή τα μεμονωμένα μνημεία, ανδυνεύουν να αποτελούν μόνο απομονωμένες νησίδες στο εσωτερικό ενός πρόσφατα δομημένου περιβάλλοντος, τουλάχιστον αδιάφορου, συχνά άσημου αν όχι εχθρικού προς το παγκόσμια καταξιωμένο πολιτιστικό περιβάλλον.

Βασική κινητήρια δύναμη που οδήγησε στις συρρικνώσεις των στοιχείων του παρελθόντος, είναι μία ανισορροπητή και αντιπολιτιστική πρακτική με σαφείς κερδοσκοπικούς στόχους και με κάποια επιχειρήματα, ως προς τις προτεραιότητες κάλυψης νέων αναγκών. Σ' αυτά προστίθενται και ορισμένες καλοπροαίρετες θεωρίες, ότι η σύγχρονη πόλη πρέπει να έχει συνέχεια, ή ακόμα ότι νεότερα κτίσματα με κάποια διατηρητέα στοιχεία, μπορούν να επικάθηνται στο διηλεκτές επάνω

στους αρχαιολογικούς χώρους. Έτσι, οι ελπίδες για μια συνολική ανάδειξη χώρου και πολιτισμού του παρελθόντος, περιορίζονται.

Και τίθεται το ερώτημα: Ο "πολιτισμός" του σήμερα είναι τόσο υψηλού επιπέδου, ώστε να κάνουμε μια τέτοια θυσία, σε βάρος του αναμφισβήτητου πολιτισμού των προγόνων μας και της ιστορίας μας;

2. Οι εξελίξεις στις λειτουργίες του σύγχρονου κέντρου. Απομάκρυνση "κεντρικών" χρήσεων

Ποιές όμως ήταν οι εξελίξεις στο κέντρο της Αθήνας, ιδιαίτερα τις μεταπολεμικές δεκαετίες;

Ως συνέπεια των πιέσεων από την αστυφιλία και τις λοιπές συγκυρίες συντελέστηκε στο χώρο του κέντρου μία προσαύξηση και εντατικοποίηση λειτουργιών από τις επονομαζόμενες "κεντρικές".

Συγκεκριμένα, η διεύρυνση του χώρου επιρροής του κέντρου και κυρίως, ή μη πραγματοποίηση μιας σχεδιασμένης αποκέντρωσης σε επίπεδο χώρας και μείζονος περιφέρειας πρωτεύουσας, αύξησε τις πιέσεις πάνω στο κέντρο, επέβαλε τη διόγκωση του κτιριακού όγκου και τη συρρίκνωση του ελεύθερου και του κοινωνικού χώρου, δημιουργώντας, τελικά, τις γνωστές ασφυκτικές και απάνθρωπες συνθήκες.

Το φαινόμενο δεν ήταν μόνο αθηναϊκό. Πριν από μερικές δεκαετίες, ένα πολύ μεγάλο μέρος ειδικών επιστημόνων και διανοητών ανά τον κόσμο, διαπίστωσε ότι "τα κέντρα πεθαίνουν". Ήταν η εποχή - κάπου μεταξύ 1950 και 1970 - κατά την οποία, η κοσμοκρατορία του αυτοκινήτου είχε "εκμηδενίσει" τις αποστάσεις και είχε εξαποστείλει τόσο την κατοικία όσο και πολλές άλλες κατηγορίες λειτουργιών στην περιφέρεια της πόλης. Από την άλλη μεριά, το κέντρο γινόταν απροσπέλαστο, βρώμικο, και επικίνδυνο.

Οι τάσεις αυτές έχουν και σήμερα αφήσει ίχνη στα κέντρα και τις πόλεις. Η υποβάθμιση κάποιων τμημάτων των κέντρων, ακόμη συνεχίζεται. Η απο-

κέντρωση των κεντρικών λειτουργιών, κυρίως όπου έγινε ανεξέλεγκτα, όπως λ.χ. στις ελληνικές πόλεις, ακολούθησε δύο "μοντέλα": Το πρώτο είναι μια διασπορά των λειτουργιών μέσα και έξω από την πόλη. Το δεύτερο είναι μια ταυνακή παράθεση τους κατά μήκος των βασικών οδικών αξόνων. Και τα δύο "μοντέλα" είχαν και έχουν ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες για τους χώρους ή του άξονες που υποδέχτηκαν τις λειτουργίες αυτές.

Αλλά οι δυσμενείς συνέπειες επεκτάθηκαν και σ' αυτά τούτα τα κέντρα και κυρίως, στο κέντρο της πόλης, το οποίο έτσι αποδυναμώθηκε, αφού οι λειτουργίες που το σηματοδοτούσαν το εγκατέλειψαν σε μεγάλο βαθμό.

Τα παραπάνω χαρακτηρίζουν και το κέντρο της Αθήνας. Όμως, κάποιες αισιόδοξες προοπτικές, ήδη διαμορφώνονται.

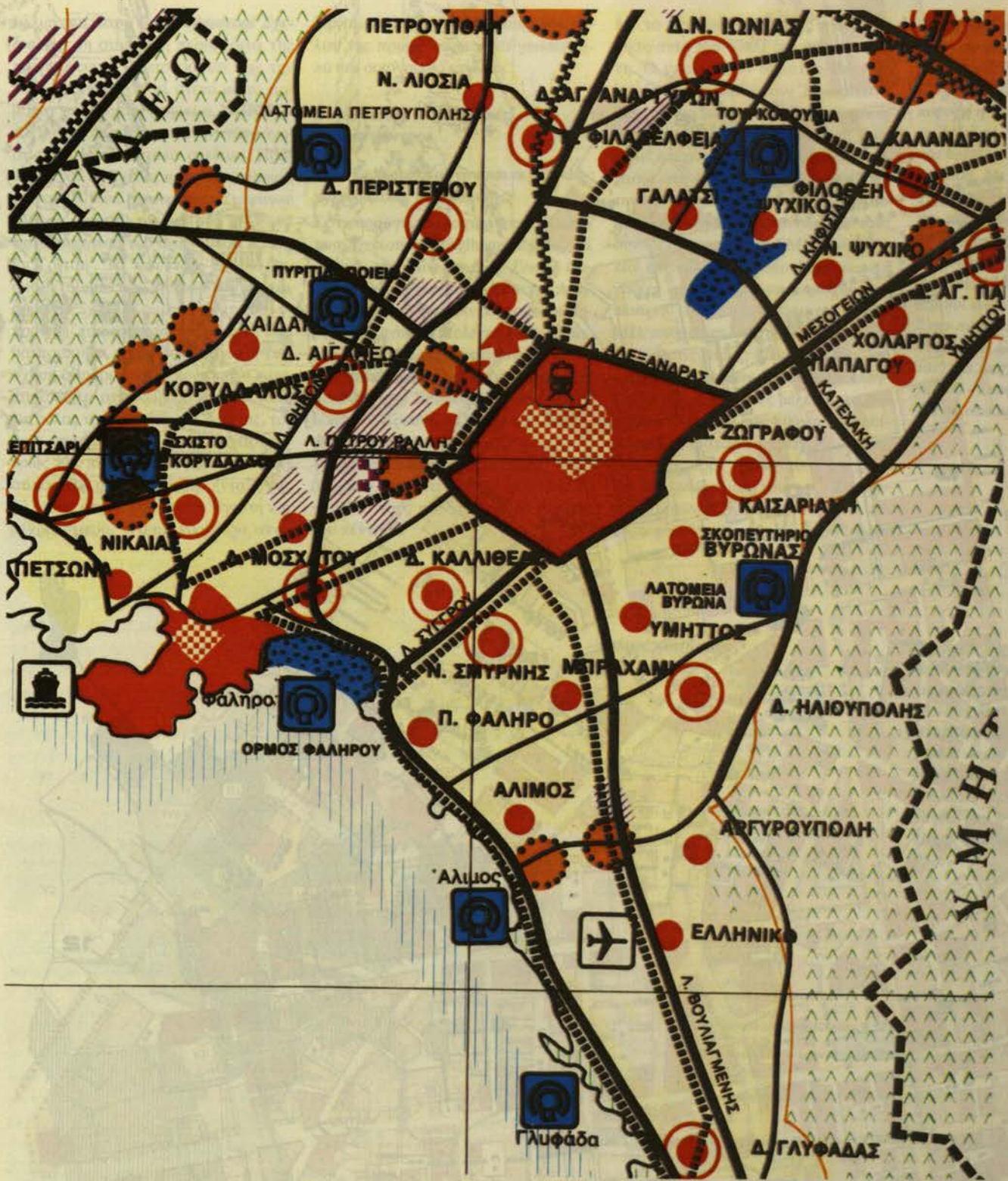
3. Οι πελατειακού τύπου ρυθμίσεις και κάποιες προσπάθειες ολοκληρωμένου σχεδιασμού

Παράλληλα με τις παραπάνω διαχρονικές εξελίξεις, εμφανίζονται όλες τις περασμένες δεκαετίες, ποικίλες προσπάθειες σχεδιασμού. Αυτές ήταν στις περιπτώσεις των ελληνικών πόλεων, άρα και της Αθήνας, συνηθέστερα τοπικές εμπέλασεις ή και αποσπασματικού τύπου (όπως π.χ. διαμορφώσεις, οδικά έργα και υποδομές, δημόσια κτίρια κ.λ.π.), όμως ήταν και γενικότερες.

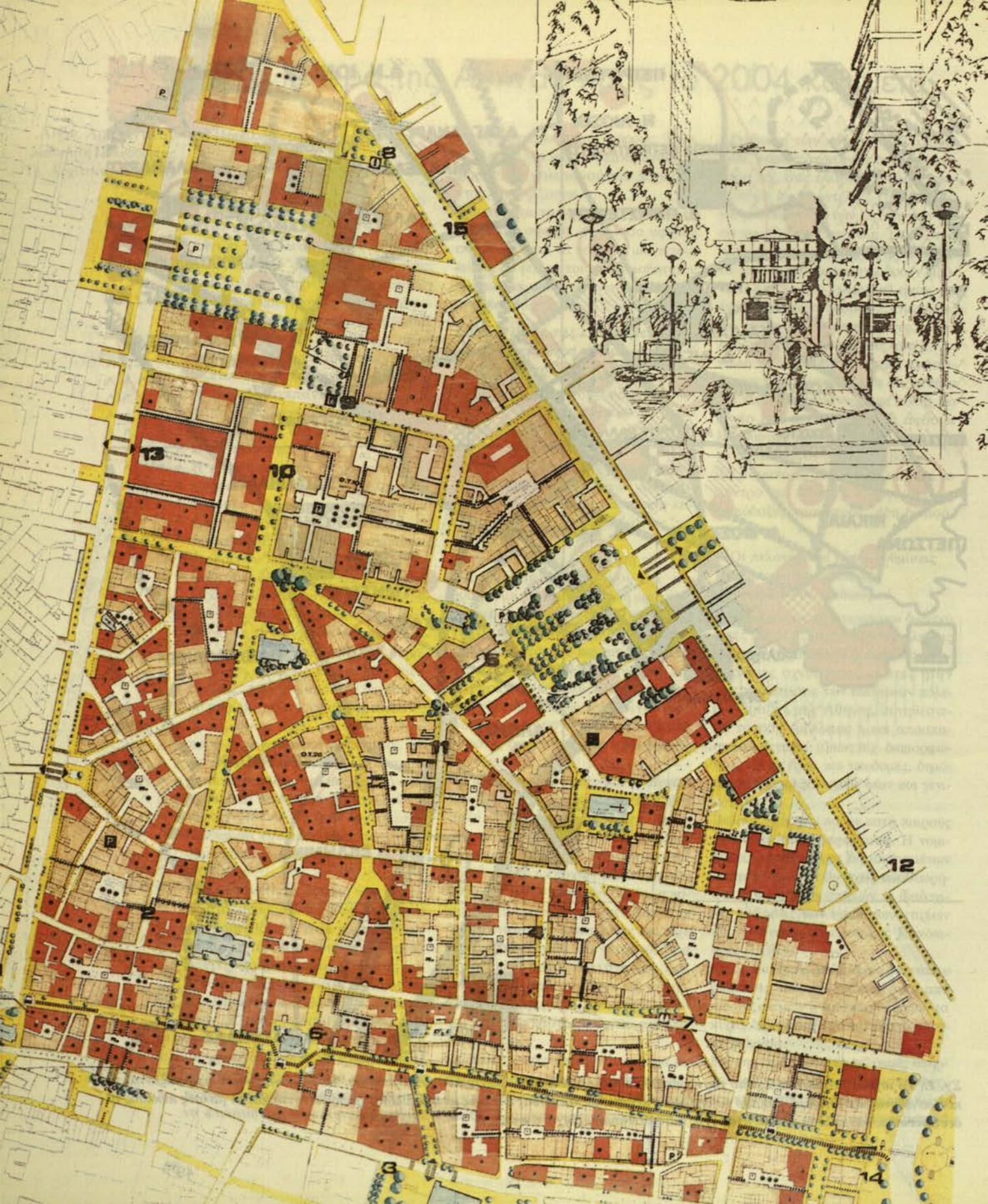
Βέβαια, υπήρχαν και οι κατά καιρούς θεσμοθετούμενες πρακτικές. Η νομιμοποίηση αυθαίρετα δημιουργημένων καταστάσεων, οι συνεχείς αναθεωρήσεις ομοιομηκων σχεδίων, οι διαδοχικές αυξήσεις των υψών των κτιρίων και ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ).

Όλες αυτές οι πελατειακού τύπου ρυθμίσεις, που προέκυπταν μετά από πιέσεις ατόμων ή ομάδων, υπήρξαν τα κύρια "εργαλεία" της κατακόρυφης υποβάθμισης.

Για την "αμή των όπλων" όμως, υπήρχαν και οι γενικότερες προσπάθειες, που στόχευαν σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Σ' αυτές ανήκουν μεταξύ

Σχ. 1: Το ισχύον Ρυθμιστικό Σχέδιο της ευρύτερης Αθήνας. Απόσπασμα κεντρικού Λεκανοπεδίου. Με κόκκινο χρώμα συμβολίζονται τα κέντρα Αθήνας και Πειραιά, και από τα υπόλοιπα κέντρα, με κόκκινους κύκλους με δακτυλίους τα πρωτεύοντα και με απλούς κύκλους τα δευτερεύοντα. Με μπλε τα κέντρα αναψυχής και πολιτισμού. Πηγή: υποσημ. 2.

άλλων μια σειρά από **Ρυθμιστικά Σχέδια** για τη συνολική περιφέρεια της πρωτεύουσας. Ο υπογράφων είχε την τύχη να συνεργασθεί στενά με το αρμόδιο υπουργείο (σήμερα ΥΠΕΧΩΔΕ), στη σύνταξη και στην αξιολόγηση των δύο τελευταίων σχεδίων. Πρόκειται για τα Σχέδια που συντάχθηκαν (α) το 1979 επί υπουργίας Στέφανου Μάνου¹, και (β) την περίοδο 1983 - 84 επί υπουργίας του αιμνηστου Αντώνη Τρίτση². Το τελευταίο Σχέδιο θεσμοθετήθηκε το 1985 και ισχύει και σήμερα (Σχ. 1). Και στα δύο σχέδια υποστηρίζεται η πολυκεντρικότητα που θα προκύψει με τη δημιουργία ή ενίσχυση δευτερευόντων κέντρων. Όμως, παράλληλα αναγνωρίζεται ο πρωτεύων ρόλος του κέντρου της Αθήνας, τόσο ο επιτελικός, όσο και ο επιχειρηματικός και κυρίως, ο ιστορικο-πολιτικός. Εξ' άλλου, από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μέχρι σήμερα, γίνεται ευρύτερα ανα-

ληπτή η ανάγκη αναβάθμισης του ρόλου της πρωτεύουσας στο γεωπολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Β. Μεγάλες στρατηγικές για το κέντρο.

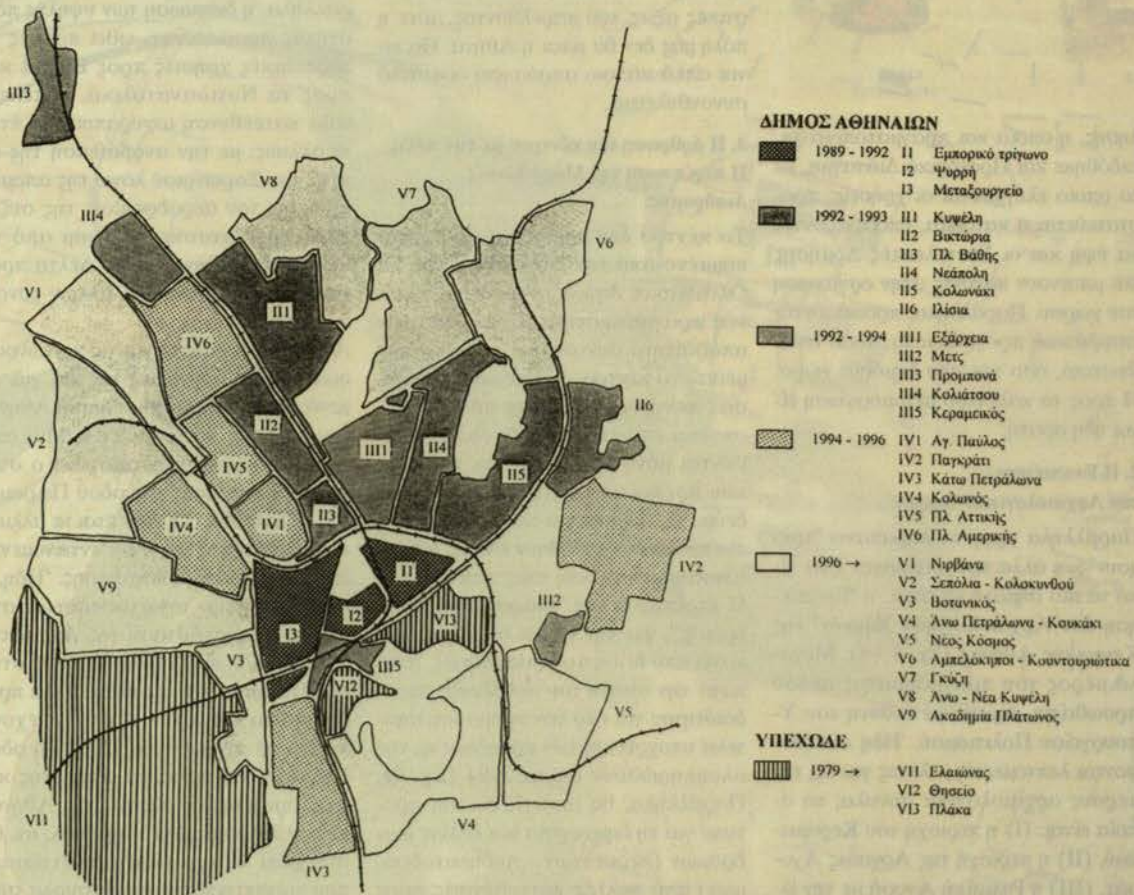
1. Το Εμπορικό Τρίγωνο και οι μελέτες πολεοδομικής αναβάθμισης.

Σε εφαρμογή του ισχύοντος Ρυθμιστικού Σχεδίου, συντάχθηκαν Σχέδια επί μέρους συνόλων, όπως το **Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο** του Δήμου της Αθήνας. Με βάση αυτό, ο Δήμος προώθησε κατά φάσεις **Μελέτες Πολεοδομικής Αναβάθμισης** τμημάτων. Στον τομέα αυτό, αποφασιστική υπήρξε η συμβολή του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ) του ΕΜΠ, το οποίο ανέλαβε να συντάξει (1989), την πρώτη πιλοτική εργασία για το **Εμπορικό Τρίγωνο** (Σχ. 2)³ που είναι ένας από τους πιο πολύτιμους χώρους του κέντρου.

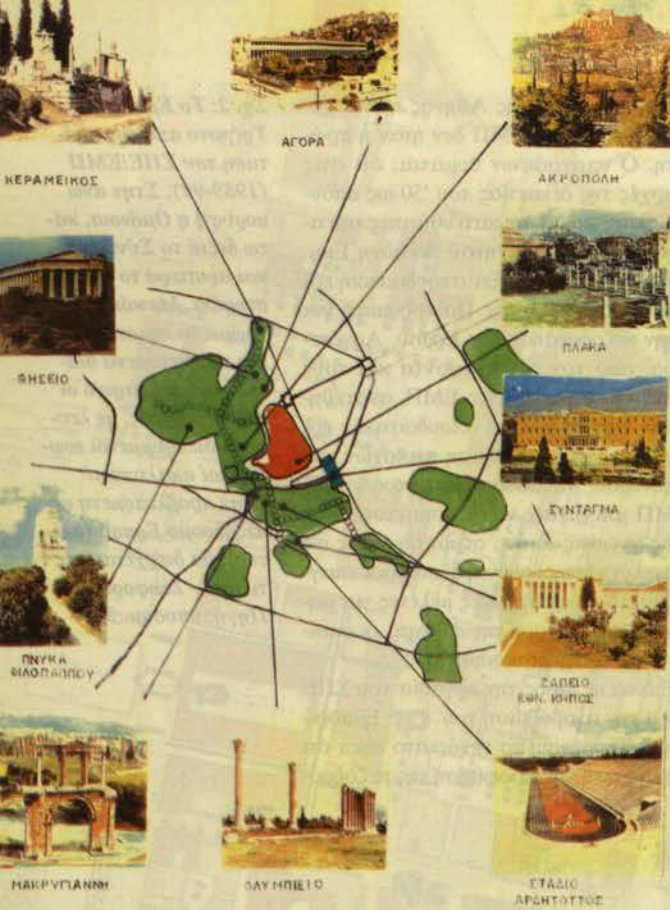
Με το κέντρο της Αθήνας η ενασχόληση αυτή του ΕΜΠ δεν ήταν η πρώτη. Ο υπογράφων θυμάται, ότι στις αρχές της δεκαετίας του '50 ως σπουδαστής, και με τις κατευθύνσεις του αιμνηστου Καθηγητού Αντώνη Εμμ. Κριεζή είχε συντάξει σπουδαστική εργασία στη έδρα της Πολεοδομίας, για την πεζοδρόμηση της Ερμού. Αργότερα, από τον υπογράφοντα και τους συναδέλφους του στο ΕΜΠ, ανατέθηκαν επαινημένα σπουδαστικές εργασίες για αναβάθμιση περιοχών του κέντρου. Μάλιστα, απόφοιτοι του ΕΜΠ μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις αυτές, συμμετέχοντας ως στελέχη υπηρεσιών ή ελεύθεροι επαγγελματίες, σε σχετικές μελέτες για σημεία του κέντρου της Αθήνας, οι οποίες και πραγματοποιήθηκαν.

Ειδικά ως προς την εργασία του ΣΠΕ για την αναβάθμιση του **Εμπορικού Τριγώνου**, το ειχάριστο είναι ότι πέρα από την προώθηση της πεζοδρό-

Σχ. 2: Το Εμπορικό Τρίγωνο από την πρόταση του ΣΠΕ/ΕΜΠ (1989-91). Στην άνω κορυφή η Ομόνοια, κάτω δεξιά το Σύνταγμα και αριστερά το Μοναστηράκι. Με κόκκινο χρώμα τα υφιστάμενα και προτεινόμενα διατηρητέα, με λευκό οι διευρυνμένοι εσωτερικοί ακάλυπτοι. Στην προβλεπόμενη ως πεζοδρόμο Ερμού (στίχσο), θα διέρχεται και το μίνι - λεωφορείο. Πηγή: υποσημ. 3.

Σχ. 3: Οι περιοχές του Δήμου Αθηναίων για τις οποίες εκπονήθηκαν Μελέτες Πολεοδομικής Αναβάθμισης. Σημειώνονται και οι περιοχές με ρυθμίσεις από το ΥΠΕΧΩΔΕ μεταξύ των οποίων και ο Ελαιώνας. Πηγή: υποσημ. 4, σελ. 253.

Σχ. 4: Ένα πάρκο στην Αθήνα από τον Κεραμεικό στο Στάδιο". Σκίτσο του Αλέξανδρου Φωτιάδη (1979) για την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων. Με κόκκινο η Ακρόπολη και η Πλάκα, με μπλε η Πλ. Συντάγματος, με πράσινο οι λοιποί αρχαιολογικοί χώροι, ενοποιούμενοι με τους κεντρικούς χώρους πρασίνου. Πηγή: υποσημ. 5α.

μησης, η οποία και πραγματοποιείται, εκδόθηκε και Προεδρικό Διάταγμα, με το οποίο ελέγχονται οι χρήσεις, προστατεύεται η κατοικία, υποβιβάζονται τα ύψη και οι Συντελεστές Δόμησης και μπαίνουν κανόνες στην οργάνωση του χώρου. Παράλληλα, προωθούνται επεμβατικά προγράμματα, τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο χώρο. Η προς το καλύτερο μεταμόρφωση είναι ήδη ορατή.

2. Η Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων.

Παράλληλα προς τα παραπάνω "τρέχουν" και άλλα προγράμματα. Ένα από τα πιο σημαντικά είναι η "Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων" της Κεντρικής Αθήνας (Σχ. 4 - 5). Μεγάλο μέρος του προγράμματος αυτού προωθείται σήμερα με ευθύνη του Υπουργείου Πολιτισμού. Ήδη συντάσσονται λεπτομερείς μελέτες για έξι επί μέρους αρχαιολογικά σύνολα, τα οποία είναι: (I) η περιοχή του Κεραμεικού, (II) η περιοχή της Αρχαίας Αγοράς, (III) η Ρωμαϊκή Αγορά με την βιβλιοθήκη Ανδριανού, (IV) οι Β. και Ν

κλιείς της Ακρόπολης, (V) η περιοχή Φιλοπάππου, και (VI) το Ολυμπείο⁴. Παράλληλα, προωθείται η μελέτη πεζοδρόμησης των οδών Διονυσίου Αρεοπαγίτου και Αποστόλου Παύλου. Ας προστεθεί εδώ και το πρόγραμμα ανέγερσης του νέου Μουσείου Ακρόπολης στον Μακρυγιάννη.

Φυσικά, πλήθος κυκλοφοριακών και συγκοινωνιακών μελετών, ενταγμένων ή όχι στις παραπάνω μελέτες, προστίθενται στην μελετητική "πλημμυρίδα" για την κεντρική Αθήνα.

Το όλο όραμα είναι μεγάλοπνοο και όλοι ευχόμαστε να προσεγγισθεί. Ένα σημαντικό κομμάτι της Κεντρικής Αθήνας αναβαθμίζεται. Ένα συνεχές πάρκο θα είναι το συνδετήριο στοιχείο των αρχαιολογικών χώρων, που όμως, σε ένα βαθμό θα πρέπει να λειτουργούν και ως κοινωνικοί χώροι. Αν δεν συνεκμηθούν οι σύγχρονες ανάγκες, τότε οι αρχαιολογικοί χώροι θα αποξενωθούν. Αν απ' την άλλη μεριά, δεν αναδειχθούν ικανοποιητικά οι πολιτιστικές αξίες του παρελθόντος, τότε η πόλη μας δεν θα είναι η Αθήνα. Θα είναι απλά κάποιο απρόσωπο οικιστικό συνονθύλευμα.

3. Η άρθρωση του κέντρου με την πόλη. Η περίπτωση της Μαραθώνιας Διαδρομής.

Το κέντρο δεν πρέπει να είναι αποκομμένο από την υπόλοιπη πόλη. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες δημιουργούν μια νέα πραγματικότητα. Εκτός από τον απαραίτητο συντονισμό των μελετών μέσα στο κέντρο, οι αναγκαίες συνδέσεις κέντρου και λοιπής πόλης καθίστανται επιτακτικές. Και εδώ δεν νοούνται μόνο το Μετρό και το Τραμ που πρέπει απαραίτητα να το συνοδεύει. Το περπάτημα και το ποδήλατο πρέπει να διερευνηθούν επίσης και να αποκτήσουν τη δική τους υποδομή.

Η περίπτωση της "Μαραθώνιας Διαδρομής", για την οποία ο υπογράφων κάνει από δεκαετία προσπάθειες, είναι κατά την γνώμη του μοναδικής σπουδαιότητας για όλο τον κόσμο και αποτελεί υποχρέωση των αρμοδίων να την ολοκληρώσουν ως το 2004 (Σχ. 6). Παράλληλα, θα αποτελέσει και πρότυπο για τη δημιουργία και άλλων διαδρομών (περιπάτων - ποδηλατοδρόμων) από πολλές κατευθύνσεις προς το κέντρο της Αθήνας⁵.

Η ύπαρξη πολιτιστικών "στάσεων", η ανάδειξη φυσικών χαρακτηριστικών αλλά και στοιχείων της ιστορικής μνήμης, καθιστούν τέτοιες πορείες πολύτιμα δεσπόζοντα χαρακτηριστικά της πόλης, όχι μόνο για αθλητικούς ή ψυχαγωγικούς λόγους. Παράλληλα, συμβάλλουν στη μείωση των μετακινήσεων με τα ρυπαίνοντα, θορυβώδη, επικίνδυνα, αλλά και "καταναλίσκοντα" χώρο μηχανοκίνητα μεταφορικά μέσα.

4. Η ανάγκη οργανωμένης εκτόνωσης κεντρικών και πολιτιστικών λειτουργιών προς τα δυτικά - Ο Ελαιώνας.

Όλες οι παραπάνω προσπάθειες και προτάσεις για την αναβάθμιση του κέντρου, χρειάζεται να βοηθηθούν με συντονισμένη οργάνωση ενός συστήματος τοπικών κέντρων.

Αλλά και εδώ υπάρχουν κάποια νεότερα στοιχεία: Η κατασκευή του νέου αεροδρομίου στα Σπάτα, ήδη "τραβά το σχοινί" προς τα Ανατολικά. Παράλληλα, η διόγκωση των υψηλής ποιότητας προαστείων, ωθεί πολλές υπερτοπικές χρήσεις προς Βορρά και προς τα Νοτιοανατολικά. Η τελευταία κατεύθυνση ισχυροποιείται έτσι κι αλλιώς, με την αναβάθμιση της ακτής του Σαρωνικού λόγω της απομάκρυνσης του αεροδρομίου, της συνητούμενης κατασκευής Τραμ από το κέντρο της Αθήνας μέσω Δέλτα προς Βουλιαγμένη αλλά και άλλων ευνοϊκών συγκυριών.

Αντίθετα, η γνώση για τις κοινωνικοοικονομικές αδυναμίες της και για τα κενά στην υποδομή της Δυτικής Αθήνας, δεν φαίνεται να ενισχύεται. Μια από τις λίγες εξαιρέσεις, αποτελεί ο στόχος αναμόρφωσης της οδού Πειραιώς (ΥΠΕΧΩΔΕ κ.α.), που έτσι κι αλλιώς είναι αναγκαίος λόγω της εντεινόμενης διαδικασίας αποβιομηχάνισης. Ήδη, η ανάπτυξη των εγκαταστάσεων στο Γκάζι, η εγκατάσταση της Ανωιάτης Σχολής Καλών Τεχνών, ομοίως στην οδό Πειραιώς και ορισμένα άλλα προγράμματα αλλαγών χρήσεων, έχουν πράγματι προωθηθεί. Όμως, η οδός Πειραιώς δεν παύει να είναι ένας κύριος συνδετήριος άξονας της Αθήνας με τον Πειραιά. Αυτό σημαίνει, ότι θα συνεχίσει να έχει όλα τα ελαττώματα που χαρακτηρίζουν την δύσκολα συμβατή συνύπαρξη υπερτοπικής κίνησης

και παροδίων χρήσεων.

Απαιτείται επομένως, η εξεύρεση επιφανειών και όχι γραμμών για την οργανωμένη δημιουργία ενός επιχειρηματικού αλλά και πολιτιστικού πόλου στα δυτικά.

Από διπλωματικές εργασίες τελειοφοιτών του ΕΜΠ, που έχουμε κατευθύνει, προκύπτει ότι, στο χώρο του Ελαιώνα, που έχει μια έκταση 10 τ.χμ, αν μόνο το 1/10, ή έστω το 1/20 της έκτασής του διατεθεί (δηλαδή περί τα 500 έως 1000 στρέμματα), είναι δυνατή η υλοποίηση αυτής της ιδέας. Προϋποθέσεις όμως είναι: (α) η επιφάνεια να μην είναι "ταινιακή" πάνω στο κύριο οδικό δίκτυο, αλλά να συνδέεται κάθετα μ' αυτό, (β) το μεγαλύτερο μέρος της λοιπής επιφάνειας του Ε-

λαιώνα να διατεθεί για ελεύθερους χώρους και (γ) ο σχεδιασμός να συνδυασθεί με αστικό αναδιασμό μιας μεγαλύτερης έκτασης, ώστε και οφέλη και βάρη να επιμερισθούν στο κατά το δυνατό μεγαλύτερο μέρος των ιδιοκτητών. Σημαντικό επίσης είναι, να βρεθεί αυτή η επιφάνεια στην ορθή θέση και να πραγματοποιηθεί οργανωμένη ανάπτυξη.

Επίλογος

Η πορεία του τόπου μας προς τον 21ο αιώνα και - ειδικά για την πρωτεύουσα - ο χρονικός ορίζοντας του 2004, απαιτούν μια εξειδικευμένη θεώρηση των θεμάτων του κέντρου της Αθήνας, γιατί τούτο θα πρέπει να παίζει

τον δικό του σημαντικό ρόλο.

Παρουσιάστηκαν μερικές απόψεις για να φανούν κάποιες δυνατότητες και να διαχυθεί - τεκμηριωμένα - μία νότα αισιοδοξίας.

Όμως, είναι καλύτερο να τεθούν τελειώνοντας και κάποια ερωτήματα, όπως:

- Σχετικά με τη σύγκρουση του "ιστορικού" και του "σύγχρονου" στο κέντρο της πόλης τι θα ισχύσει; Ανταγωνιστικότητα σχέσης; Κατάσταση ανεκτικής συνύπαρξης; Ή μήπως ανάγκη για αμοιβαία ανάδειξη και "αλληλοϋποστήριξη"; Και αν ισχύει το τελευταίο, τότε κάτω από ποιές προϋποθέσεις προσεγγίζεται;

Σχ. 5: Το πρόγραμμα Ενοποίησης των Αρχαιολογικών χώρων. Οριοθέτηση και προώθηση των επί μέρους έξι μελετών από το Υπουργείο Πολιτισμού, I: Κεραμεικός, II: Αρχαία Αγορά, III: Ρωμαϊκή Αγορά και Βιβλιοθήκη Αδριανού, IV: Β. και Ν. κλιτείες της Ακρόπολης V: Περιοχή Φιλοπάππου, VI: Ολυμπείο. Πηγή: ΥΠΠΟ - Γραφείο Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (1995). Βλ. και υποσημ. 5.

- Τι σκοπεύουμε να αναδείξουμε με τους Ολυμπιακούς; την ιστορικότητα της πόλης, τη σύγχρονη εικόνα της ή και τα δύο; Ποιά θα είναι η συνεισφορά του κέντρου της Αθήνας στην πολιτιστική Ολυμπιάδα;

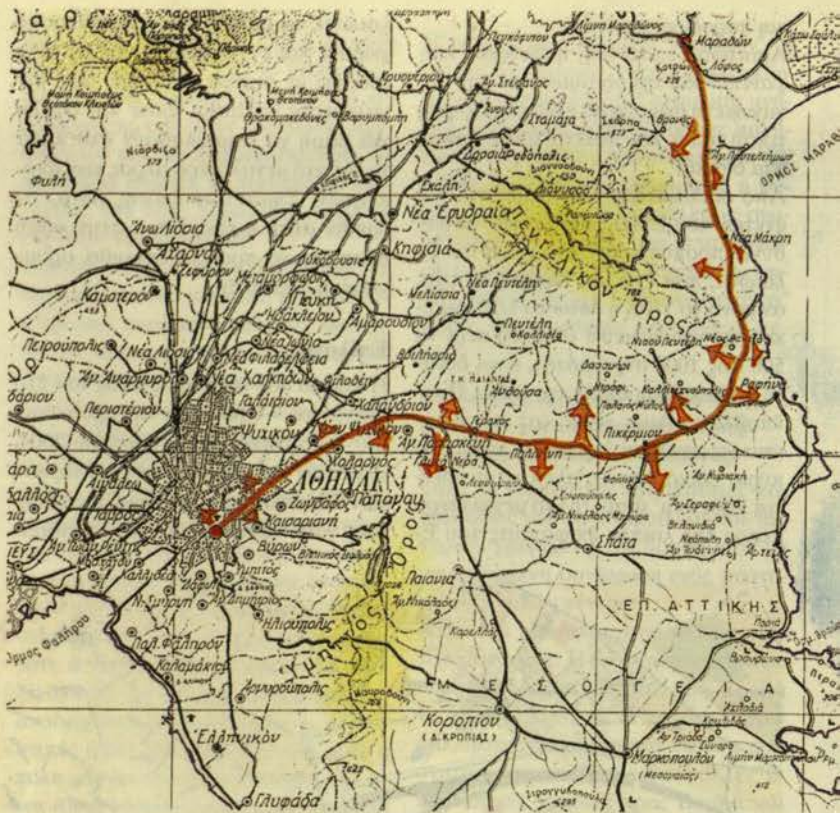
- Τι ενέργειες πρέπει να γίνουν για να γίνει ουσιαστικότερη η συνεισφορά αυτή; Κι ακόμα: πώς εξειδικεύονται τα προγράμματα, τα σχέδια, τα μέτρα, και οι πολιτικές, ώστε το ζητούμενο για την Ολυμπιάδα να είναι και το χρήσιμο για την πόλη μετά το 2004;

- Ας θέσουμε τέλος, κάποια ερωτήματα πιο κοντά στο χώρο μας, μια που η συμβολή του ΕΜΠ και του έμφυτου δυναμικού του πάνω στα σχετικά θέματα είναι μέχρι σήμερα σημαντική;

- Πώς ο κόσμος της Επιστήμης, της Τεχνικής και της Τέχνης, με κατάλληλη ενεργοποίηση θα μπορούσε να συμβάλει σε ένα ποιοτικά αλλά και οικονομικά καλύτερο αποτέλεσμα;

- Έχει κάνει η διοίκηση του ΕΜΠ, ή έχει αναθέσει σε όργανο του Ιδρυματος, κάποιες συγκεκριμένες εισηγήσεις;

Ο υπογράφων, θεωρεί ότι το τεύχος αυτό του "Πυρφόρου", αποτελεί ήδη μια σημαντική συμβολή προς την κατεύθυνση αυτή, αρκεί να μην είναι η μόνη.

Σχ. 6: Μια ουσιαστική αλλά και συμβολική σύνδεση αυτών τούτων των Ολυμπιακών Αγώνων με την ευρύτερη Αθήνα και το κέντρο της: Η Μαραθώνια Διαδρομή. Με την κατάλληλη διαμόρφωση συνεχούς πεζοδρομίου-περίπατου-ποδηλατόδρομου, συνδέονται οι οικισμοί της Ανατολικής Αττικής μεταξύ τους και με το κέντρο της Αθήνας. Ο "κορμός" αυτός συγκεντρώνει και τους κάθετους πεζοδρομους προς και από ακτές, φυσικές περιοχές, πολιτιστικούς πόλους. Φυσικά η απόληξη στο Στάδιο "ακουμπά" στο δίκτυο ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων. Πηγή: υποσημ. 6.

1. Απόφαση Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος «περί σχεδίου - πλαισίου ρυθμίσεων ευρύτερης περιοχής πρωτεύουσας» (ΦΕΚ1021Β, 6/11/1979).
2. Νόμος υπ. Αρ. 1515 «Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος ευρύτερης περιοχής Αθήνας» (ΦΕΚ 18Α, 18/2/1985) και μεταγενέστερες τροποποιήσεις. Βλ. ακόμα: Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας: Σχεδιασμός Μητροπολιτικής Περιφέρειας για μια βιώσιμη Ανάπτυξη, Αθήνα 1996.
3. ΕΜΠ - Σπουδατήριο Πολεοδομικών Ερευνών: Εμπορικό Τρίγωνο Κέντρου Αθήνας - Πολεοδομική Έρευνα και Προγραμματισμός Αναβάθμισης (Ερευνητικό Πρόγραμμα 1989-91 για το Δήμο Αθηναίων), Έκδοση Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα 1996. Ας σημειωθεί ότι μετά την εφαρμογή της πεζοδρόμησης (1995), ακολούθησε και επόμενο ερευνητικό πρόγραμμα από το ΕΜΠ: Εργαστήριο Οδοποιίας - Τομές Μεταφορών και Συγκοινωνιακής Υποδομής: Διερεύνηση μεθόδων αντιμετώπισης προβλημάτων εφαρμογής από την πεζοδρόμηση του Εμπ. Τριγώνου (ανάθεση από Δήμο Αθήνας και ΥΠΕΧΩΔΕ), Αθήνα 1996.
4. Οι πρώτες φάσεις των έξι αυτών μελετών, μόλις αποπερατώθηκαν και παρουσιάστηκαν στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο στις 16-17/1/1998. Δεν έχουν δημοσιευθεί. Σχετικές είναι και οι προγενέστερες πολυτελείς προσπάθειες των:
 - (α) Αλεξάνδρου Φωτιάδη. Βλ. μεταξύ άλλων: Συνέντευξη «Ένα Πάρκο στην Αθήνα, από τον Κεραμικό στο Στάδιο», Περιοδικό «Ταχυδρόμος», 1.11.1979. Ακολούθησε σειρά μελετών του ίδιου για το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον Δήμο Αθηναίων
 - (β) Ν. Αλεξανδρόπουλου (συντονιστή), Δ. Οικονόμου, Δ. Παπαϊωάννου, Σ. Τσουζή και Α. Σύρου (για το Υπουργείο Πολιτισμού): Μελέτη ενοποίησης Αρχαιολογικών χώρων, Αθήνα 1998.
 - (γ) Δήμου Αθηναίων: Πρόταση για αναβάθμιση του κέντρου - Στρατηγικές παρέμβασεις - Αθήνα 1998.
5. Σχετική είναι και η μελέτη για την επιτροπή διεκδίκησης Ολυμπιακών Αγώνων - Αθήνα 2004, από τους Απ. Γιώτη, Α. Αραβαντινό, Ι. Φραντζεσκάκη, Θ. Μαράτου κ.ά.: Τεχνική έκθεση για την ανάδειξη της κλασικής Μαραθώνιας Διαδρομής, Αθήνα 1997.